

CZU: 612.821:373.3-053.5

IMPLICAREA MEMORIEI ÎN PROCESUL DE ÎNVĂȚARE LA ELEVII DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ

Oxana GROSU

Universitatea de Stat din Moldova

Memoria este unul dintre procesele psihice care stau la baza procesului de învățare școlară. Învățarea este tratată în corelație cu memoria, iar noile condiții în care este pus să acționeze elevul de vârstă școlară mică înaintază sarcini mult mai complexe, producând schimbări importante ale memoriei. Fără procesele memoriei învățarea școlară este de neconceput, deoarece memorarea, păstrarea, recunoașterea și reproducerea materialului studiat sunt condiții indispensabile în însușirea cunoștințelor în școală. De aceea, dezvoltarea și optimizarea memoriei la elevii de vârstă școlară mică rămâne o preocupare importantă a educației. Scopul studiului dat este de a determina specificul implicării memoriei în procesul de învățare la elevi.

Cuvinte-cheie: memorie, elevi, învățare, dezvoltare, corelație, cunoștințe.

CHILDREN MEMORY IMPLICATION FOR LEARNING IN PRIMARY SCHOOL

Memory is one of the mental process considered the basis of learning. There is a strong correlation between memory and learning, due to this fact the primary school children are to fulfil complex tasks and as a result, important changes are made in their memory. Without the memory process, learning is inconceivable as the encoding, storage and recognition of information is vital for learning acquisition process. Memory development and its improvement in primary school children is a great concern of the education. The aim of this study is to determine the peculiarities of memory implication at children for learning in primary school.

Keywords: memory, school children, learning, development, correlation, knowledge.

Conceptualizarea demersului științific

Memoria se vedește a fi un sistem hiper-complex, organizat în mai multe structuri interdependente, care face posibilă dezvoltarea psihică coerentă în raport cu experiența acumulată. Datorită memoriei învățăm să mergem, să vorbim, să trăim sentimente complexe, să ne imaginăm viitorul, să luăm hotărâri în cunoștință de cauză. Existența memoriei face posibilă constituirea structurilor psihice superioare: inteligența și personalitatea. Ea constituie cea mai mare parte a inconstientului care influențează activitatea noastră conștientă din fiecare moment.

Conceptul de memorie, în viziunea lui Flore (1992), se referă la relațiile funcționale existente între două grupe de conduite observabile separate printr-un interval de durată variabilă, primele conduite aparținând fazei de achiziție, conduitele ulterioare aparținând fazei de actualizare [1]. Înțelegem în acest fel, Reuchlin (1988), sesizând caracterul definiției, axată mai ales pe „conduitele observabile”, mută accentul pe mecanismele care fac posibilă reactualizarea informațiilor stocate [2]. Conform opiniei lui Reuchlin, memoria cuprinde mecanismele prin care o achiziție oarecare rămâne disponibilă, fiind reamintită și utilizată. Prin această definiție, autorul intenționează să diferențieze memoria de învățare [3].

Definițiile recente ale memoriei (Lecocq, Leconte și De Schonen, 1997) cuprind procesele de bază și specifice ale acesteia, de exemplu: memoria – capacitatea, sistem de tratare natural sau artificial, de a decoda informația extrasă din experiența sa cu mediul, de a stoca într-o formă apropiată și apoi de a o recupera și utiliza în acțiunile sau operațiile pe care le efectuează [4].

Literatura de specialitate explică faptul că învățarea este tratată în cele mai multe lucrări de psihologie în corelație cu memoria și, ca rezultat, ea se consideră elementul cel mai important al capacității de învățare. Într-o viziune modernă, psihicul uman este considerat un sistem ce intră în mod constant și necesar în interrelații cu macrosistemele din care face parte. Înțelegerea științifică a genezei psihicului și a dezvoltării sale implică, cu necesitate logică, acceptarea capacității sale, ca sistem de a acumula materii sau energie, fiind numită *învățare*. Completând viziunea sistemică asupra psihicului uman cu cea constructivistă, putem considera capacitatea de învățare ca o însușire a psihicului uman, care constă în posibilitatea de a acumula cunoștințe, priceperi și deprinderi. Astfel, ea depinde de proprietățile anatomo-fiziologice ale creierului și de activitatea desfășurată în vederea dezvoltării acesteia [5].

În literatura psihopedagogică întâlnim diverse poziții și tratări referitoare la atitudinea de învățare. Totuși, se evidențiază un nucleu care conține un șir de particularități specifice ale fenomenului, cum ar fi: „Atitudinea

ca scop al educației ce este exprimată în forma unui sistem de valori, care poate fi explicat în limbaj psihologic, pedagogic, artistic sau poate exista în formă sincretică în conștiința educatorului și a educatului". Pentru a forma competențele de învățare este necesară nu doar o pregătire intelectuală și afectivă a elevului, dar și una volitivă, care îi formează o atitudine pozitivă față de învățare și îi formează activismul. Din perspectiva analizei specificului formării atitudinilor de învățare la elevii de vârstă școlară mică, abordate teoretic și experimental, s-a demonstrat că atitudinile sunt cele mai importante prerechizite ale învățării școlare [6].

Specificul dezvoltării memoriei la vârsta școlară mică

La vârsta școlară mică procesele și calitățile psihice profită de condiții favorabile de dezvoltare, implicând o schimbare de o mare amploare, intensivă și productivă în dezvoltarea intelectuală a elevului. Componenta de bază care este permanent solicitată, fiind pusă mereu în situația de a fi mereu activă și de a se dezvolta continuu, este memoria.

Memoria susține corelarea tuturor proceselor psihice asigurând continuitatea și stabilitatea vieții psihice. Cu sprijinul memoriei, elevii de vârstă școlară mică pot deosebi trei linii temporale – trecutul, prezentul și viitorul – și pot să învețe din faptele lor și să aplice ideile acumulate în experiențele viitoare [7]. Datorită memoriei, conținutul învățării (format din informații, reprezentări, trăiri afective, deprinderi etc.) este codat, engramat, conservat și recuperat la timp. Memoria este unul dintre procesele psihice care stau la baza procesului de învățare școlară, iar formele sale de manifestare îi influențează rezultatele [8].

Memoria elevului suferă o profundă restructurare odată cu trecerea la învățământul primar. Noile condiții în care este pus să trăiască și să acționeze elevul de vârstă școlară mică înaintea sarcini noi, mult mai complexe, producând schimbări importante ale memoriei: (1) are loc disciplinarea și ordonarea desfășurării memoriei după o anumită logică; (2) memoria se intelectualizează în sensul că se sprijină tot mai mult pe rațiune, pe logică, pe înțelegere; (3) devine voluntară prin excelență; (4) capătă o mare plasticitate datorită schimbului interpersonal de amintiri cu ceilalți colegi de clasă; (5) crește evident volumul memoriei și (6) câștigă în flexibilitate și exactitate.

Fără o memorie trainică, rapidă și exactă nu poate fi asigurată însușirea bună a cunoștințelor. Prin urmare, dezvoltarea și optimizarea memoriei la elevii de vârstă școlară mică și, în special, a calităților memoriei rămâne o preocupare importantă a educației [9].

Memorarea cunoștințelor predate în școală poate cunoaște forme diferite. Astfel, se pot memora mecanic noțiuni, reguli, definiții, iar elevii în această situație rețin și reproduc cunoștințele fără să le înțeleagă. Prin urmare, memorarea mecanică a cunoștințelor este neproductivă și împiedică dezvoltarea gândirii creatoare a elevilor. Memorarea logică a noțiunilor se bazează pe înțelegerea lor, pe reflectarea și generalizarea legăturilor dintre ele. Însă, memorarea mecanică nu poate fi exclusă total din învățare, deoarece ea se subordonează memoriei logice, contribuind la fixarea exactă a datelor cifrice, a denumirilor geografice etc. Împreună cu memorarea voluntară, intenționată, a materialului elevii memorizează date și amănunte în mod involuntar, fără scop de a le reține. Memorarea spontană a unor date este utilă atunci când ea se realizează în strânsă legătură cu conținutul activității și când se subordonează sarcinii principale din activitatea respectivă [10].

Cerințe în proiectarea activității de învățare la vârsta școlară mică

Pornind de la cunoașterea formelor inegal productive ale memoriei (mecanică *versus* logică, involuntară *versus* voluntară, de scurtă durată/de lungă durată), în proiectarea și desfășurarea activității de învățare vor fi luate în considerare mai multe cerințe psihologice și metodologice [11]:

- organizarea și desfășurarea activității de învățare centrată pe cunoașterea și aplicarea legităților memorării, păstrării și reactualizării cunoștințelor, deprinderilor;
- familiarizarea elevilor cu mnemoscheme și tehnici de muncă intelectuală care să stimuleze memorarea logică, superioară celei mecanice prin economicitate, productivitate și autenticitate;
- valorificarea particularităților specifice ale stimulilor, ale materialului de memorat, prezența scopului mnezic, depunerea unui efort voluntar și folosirea intenționată a unor procedee adecvate și eficiente de întipărire a informației;
- organizarea și sistematizarea informației influențează favorabil eficiența memorării voluntare și diminuează mult fenomenul uitării;
- operațiile intelectuale de desprindere a semnificației, de organizare și sistematizare a ideilor, de elaborare a schemelor produc un efect pozitiv asupra rezultatelor memorării, păstrării și reactualizării informațiilor;
- acordarea de semnificații, sensuri materialului de memorat facilitează păstrarea îndelungată a conținutului memorat, comparativ cu materialul fără sens;

- implicarea elevului în activitate are ca efect intensificarea prelucrărilor informaționale, implicit a performanțelor mnezice;
- durata și felul păstrării sunt în strânsă dependență de condițiile în care a avut loc memorarea, de procedeele utilizate în memorare și de particularitățile materialului de memorat.

Un anumit rol în promptitudine îl joacă volumul materialului memorat și al efectului în viața elevului. Conform studiilor, procentul promptitudinii reactualizării materialului memorat într-un volum mare și nesemnificativ este mai scăzut, decât un volum mai mic de informație și de o anumită valoare pentru elev. Caracterul necesar, obligatoriu al activității de învățare determină dezvoltarea calităților voluntare ale memoriei și reproducerii. Mulți dintre elevii de vârstă școlară mică mai întâmpină dificultăți în ceea ce privește materialul pentru a fi memorizat sau modul în care memorarea ar fi mai rapidă și mai eficientă [12].

E. Stănculescu consideră că stimularea memoriei elevilor include: organizarea informațiilor, repetarea și reproducerea materialului, folosirea mnemotehnicilor pentru optimizarea memorizării materialului [13].

În urma analizei cercetărilor realizate de Coussinoux, Imbert, Crețu, Șen, Zlate ș.a. [14], constatăm că specificul și afirmarea calităților memoriei la elevii de vârstă școlară mică depind de o serie de legități și principii. Examinarea mai multor studii din domeniu, dar și rezultatele aplicării programelor de dezvoltare și psihocorecție a calităților memoriei la elevii de vârstă școlară mică ne permite să constatăm următoarele: (a) calitățile memoriei nu sunt ceva static, ele evoluează odată cu vârsta iar la elevul de vârstă, școlară mică are loc treptat ordonarea calităților memoriei și a memoriei în general; (b) condiția principală a optimizării, perfecționării și dezvoltării calităților individuale ale memoriei este exersarea sistematică și permanentă a acestora, exersând sarcini de a fixa și a păstra denumiri, formule, scheme etc. și (c) calitățile memoriei pot fi educate, modelate, ridicate la noi niveluri funcționale.

Concluzii

Fenomenul memoriei este indispensabil și decisiv pentru randamentul omului în oricare compartiment al comportamentului său. În învățare, memoria este premisă și cauză a condiționării eficienței. De aceea, orice deficiențe sau disfuncții ale acesteia se reperctuează cu efecte negative asupra învățării, respectiv asupra eficienței ei. Deși este considerată un factor determinant al învățării, memoria este perfectibilă, supusă influențelor procesului de învățământ, fiind ea însăși educabilă. În concluzie precizăm că în procesul de învățare este necesar nu doar să ținem seama de particularitățile dezvoltării memoriei elevilor de vârstă școlară mică și de valorificarea potențelor, dar și de dezvoltarea direcției de realizare a obiectivelor cognitive și instructive. În același timp, optimizarea memoriei elevilor va fi un suport benefic pentru dezvoltarea capacităților, aptitudinilor în procesul educațional.

Referințe:

1. www.scritub.com/sociologie/psihologie/MEMORIA_82981.php
2. Ibidem.
3. Ibidem.
4. Ibidem.
5. DRĂGAN, I., PARTENIE, A. *Psihologia învățării*. Timișoara: Excelsior, 1997.
6. Ibidem.
7. RUSU, E. Specificul afirmării calităților memoriei la elevii de vârstă școlară mică. În: *Monitorizarea cunoașterii axată pe obținerea performanțelor*: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, 22-23 aprilie 2016. Chișinău: UST, 2016, p.95-100.
8. GOLU, P. *Învățare și dezvoltare*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1985.
9. RUSU, E. *Op. cit.*
10. NEACȘU, I. *Instruire și învățare*. București: Editura Științifică, 1990.
11. GOLU, P. *Op. cit.*
12. RUSU, E. *Op. cit.*
13. STĂNCULESCU, E. *Psihologia educației de la teorie la practică*. București: Editura Universitară, 2013.
14. *Apud* RUSU, E. *Op. cit.*

Date despre autor:

Oxana GROSU, doctorandă, Școala doctorală *Psihologie și Științe ale Educației*, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: oxana.grosu.81@mail.ru

Prezentat la 24.10.2018.